

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Den 16. april 2009 (rev2. 17. april)

Samråd den 17. april 2009, kl. 11.00

Fødevareministerens besvarelse af samrådspørgsmål T, stillet af Folketingets Europaudvalg

Spørgsmål:

” Ministeren bedes - som lovet i samrådet med udvalget den 20. marts 2009 - i et kommende samråd at redegøre for, hvordan regeringen vil leve op til de løfter, som ministeren har givet i Europaudvalget, om at råde bod på de miljømæssigt negative konsekvenser i Danmark af afskaffelsen af EU's braklægningsordning - henset til de løfter ministeren afgav i forbindelse med forelæggelsen af forhandlingsoplægget den 21. september 2007 og samrådene i Europaudvalget den 24. oktober 2008 og den 12. december 2008.”

Svar:

Jeg forstår godt, at udvalget kan være skuffet over, at en redegørelse fra regeringen om håndteringen af de miljø- og naturmæssige effekter af brak, trækker ud. Jeg ville gerne have været i stand til at fremlægge en plan langt tidligere.

Regeringens plan for håndteringen af effekterne for natur og miljø, som et resultat af ophævelsen af EU's braklægningsordning, indgår i regeringens strategi for Grøn Vækst.

Ved sidste samråd her i udvalget (den 20. marts) var jeg så dristig at invitere mig selv til et nyt samråd i dag den 17. april for at gøre rede for Grøn Vækst-udspillet. Set i bakspejlet kunne jeg have ønsket mig én til to ugers frist mere.

Regeringen mangler at lægge den allersidste hånd på udspillet, inden det bliver præsenteret. Jeg tror, at Grøn Vækst er som mange af de store bygge- og anlægsprojekter, vi kender. Der er altid en detalje mere, der skal tjekkes og et hjørne mere der skal kigges på. Det medfører forsinkelser, men vi ender altid med at blive tilfredse med det. Og det er jeg sikker på, at vi også bliver med Grøn Vækst.

Når det tager længere tid end forventet, er det et udtryk for, at regeringen tager udfordringen meget alvorligt. Det er vigtigt, at vi ikke haster det igennem.

Under alle omstændigheder er vi meget tæt på at kunne præsentere Grøn Vækst-udspillet.

Jeg kan af gode grunde ikke gøre rede for de konkrete elementer i Grøn Vækst-udspillet i dag. Men jeg vil opsummere udfordringerne og generelt komme ind på, hvilke typer initiativer og indsatser, som regeringen arbejder med i udspillet. Og så kan jeg love, at Grøn Vækst-udspillet vil blive sendt til udvalget, samtidig med at det præsenteres offentligt.

Jeg vil også gerne kort orientere om den aktuelle økonomiske situation i landbrugserhvervet, og hvordan den økonomiske krise er slået igennem her. For det er klart, at vi bliver nødt til at tænke sammen, hvordan vi kan løse miljøudfordringerne og samtidig sikre landbrugserhvervets omstilling og indtjeningsgrundlag på lang sigt. Dansk landbrug skal også i fremtiden kunne forsyne verdensmarkedet med fødevarer af høj kvalitet og hermed være med til at sikre danske arbejdspladser og store eksportindtægter.

Jeg vil også gerne kort redegøre for situationen i de andre EU-lande i forhold til, hvor de er henne med deres indsats for natur og miljø som følge af ophævelsen af brakforpligtelsen.

Regeringens brak-indsatsplan (midlertidig ophævelse af brakkravet)

Jeg har tidligere i detaljer - senest ved samrådet den 20. marts 2009 - redegjort for regeringens brak-indsatsplan fra 2008, der var sammensat med henblik på at neutralisere effekterne af det midlertidige ophør af brakkravet på op til 50.000 ha. i forhold til kvælstofudvaskning, fosfortab, pesticidforbrug og naturen.

Indsatsplanen er implementeret efter den fastlagte tidsplan. Kravet om 4% flere efterafgrøder er trådt i kraft, ”randzoneordningen” har frist for tilmelding 21. april i år, og der er gennemført en række informationskampagner i forhold til at reducere pesticidforbruget på de tidligere brakmarker. Endelig er der etableret en digital kortlægning af brakarealerne, som nu ligger på miljøportalen, tilgængelig for alle. Et godt værktøj for den lokale miljøindsats.

Effekterne af permanent ophævelse af brak-kravet.

En opgørelse fra juni 2008 over den anmeldte arealanvendelse i 2008 viste som bekendt, at der i praksis var taget ca. 83.000 ha. tidligere brakjord ind i dyrkning. Det var noget mere end vurderet af forskningsinstitutionerne og hermed også mere end forudsat i regeringens brak-indsatsplan. Men det vil blive håndteret i Grøn Vækst.

Der vil om nogle måneder være opgjort data for et år mere, dvs. 2009, om udnyttelsen af den tidligere brakjord.

Forskningsinstitutionerne har tidligere vurderet, at permanent ophævelse af brakken kan forventes at medføre, at ca. 120.000 ha tidligere brakjord på sigt bliver taget ind i dyrkning igen.

Grøn Vækst

Som regeringen tidligere har meldt ud, vil de yderligere effekter af den midlertidige ophævelse af brakordningen i 2008 og den permanente ophævelse blive håndteret i forbindelse med regeringens strategi ”Grøn Vækst”.

”Grøn Vækst”-udspillet indeholder målsætninger om bl.a. at reducere udvaskningen med kvælstof og fosfor, reducere miljøeffekterne af landbrugets pesticidforbrug og en indsats for mere natur.

Grøn Vækst vil give natur og miljø et væsentligt løft. Og her taler vi om ”ægte” og blivende natur, ikke om den slags natur der visse steder og midlertidigt var skabt med braklægning. Med indsatsen lever Danmark op til forpligtelserne i EU’s vandrammedirektiv og Natura2000-direktivet. Ved opgørelsen af indsatserne i Grøn Vækst, er der også taget højde for, at 120.000 ha tidligere brakjord bliver opdyrket og de effekter, de vil have for udvaskning af kvælstof, fosfor og pesticider og for natur. Grøn Vækst tager også højde for, at målene i Vandmiljøplan III ikke ser ud til at blive nået. Vandmiljøplan III-mankoen er ligesom effekterne af brak-ophøret regnet ind i Grøn Vækst-udfordringerne og vil blive neutraliseret med de virkemidler, som regeringen vil spille ud med.

Da Grøn Vækst-udspillet som sagt ikke helt er i mål endnu, kan jeg ikke i detaljer løfte sløret for, hvordan indsatserne i udspillet vil være skruet sammen og dimensioneret. Men det er jeg sikker på nok skal blive diskuteret, når Grøn Vækst-udspillet bliver præsenteret. Men jeg vil gerne her nævne, at Grøn Vækst-udspillet vil lægge op til at anvende en bred vifte af virkemidler. Både obligatoriske, are-

almæssige virkemidler, f.eks. krav om ekstensivering af landbrugsdriften på følsomme arealer samt frivillige miljøtilskudsordninger.

Finansieringen af Grøn Vækst

Grøn Vækst vil også indeholde regeringens forslag til, hvordan EU's fælles landbrugspolitik kan understøtte gennemførelsen af de mange indsatser, der indgår i Grøn Vækst. Det gælder både i form af tilskudsordninger til miljø- og naturprojekter og til kompensation til landbrugserhvervet på områder, hvor der lægges op til at begrænse eller helt fjerne dyrkningsmulighederne.

Med Grøn Vækst-udspillet vil regeringen lægge op til, at de kommende års investeringer i miljø og natur forøges mærkbart. Bl.a. ved at Danmark udnytter de nye muligheder for EU-finansiering, som sundhedstjekket har åbnet op for.

Landbrugets økonomiske situation

Gennemførelsen af en Grøn Vækstpakke kan ikke ske uden at tage den aktuelle økonomiske situation i landbrugserhvervet i betragtning.

Fødevarerøkonomisk Institut ved Københavns Universitet tegner i en kun to måneder gammel analyse et forholdsvist dystert billede af landbrugets økonomiske situation i 2009. De økonomiske udsigter efter 2009 er vanskelige at forudsige.

Fødevarerøkonomisk Institut peger på følgende centrale forhold:

- Dansk landbrug har en stor gæld – også væsentligt større end landbruget i de øvrige EU-lande
- Svinebrugenes indtjening forventes at stige fra et meget lavt niveau i 2007 og et endnu lavere i 2008 til et mere moderat niveau i 2009. Kvæg- og planterbrugenes indtjening forudses at falde fra moderate niveauer i 2007 og 2008 til hhv. et lavt niveau og et særdeles lavt niveau i 2009.

- Det likvide resultat forventes at ville ligge på et lavt niveau i 2009. Langt de fleste heltidsbrug vil kunne sikre den nødvendige likviditet til fortsat drift i 2009 ved – hvis muligheden for yderligere lånoptagning er udtømt – at udskyde samtlige investeringer.
- Landbrugets investeringer er konjunkturfølsomme, hvorfor der som følge af de forholdsvis dystre udsigter for 2009 må forventes en nedgang i investeringerne de kommende år.

Det billede, som Fødevarøkonomisk Institut tegner, viser således, at landbrugets situation er meget presset, uden at landbruget dog er ved at gå fallit. Men landbruget står i en særdeles sårbar situation. En stigning i renten eller at den økonomisk krise trækker ud, kan få meget alvorlige følger.

I Grøn Vækst-pakken vil miljøkravene derfor blive kædet tæt sammen med en række initiativer til innovation og vækst. Det gælder f.eks. initiativer der fremmer anvendelsen af biogas og anden grøn energi, forsknings- og udviklingsinitiativer, hurtigere miljøgodkendelser mv.

Status for arbejdet med natur og miljø i de øvrige EU-lande

Når vi skal vurdere den danske indsats og tilgang i forhold til at håndtere miljø- og natureffekterne af ophøret af brakkravet, er det naturligt også at skele til, hvad der sker i de øvrige EU-lande.

Der forligger ikke en specifik oversigt over udnyttelsen af brakarealerne og eventuelle kompenserende miljøforanstaltninger i de enkelte lande, men Fødevareministeriet har via ambassaderne forhørt sig om status i de andre EU-lande.

Det viser sig, at landene i stor udstrækning tager tidligere brakjord ind i dyrkning igen. Langt hovedparten af landene har ikke – og planlægger ikke – at indføre særlige miljø- og naturforanstaltninger for at kompensere for effekterne af den yderligere opdyrkning. Landene henviser til de generelle miljøindsatser, der følger

af EU's miljødirektiver og af landbrugspolitikens regler om krydsoverensstemmelse. Det gælder store landbrugslande som f.eks. Tyskland og Frankrig, men også Sverige.

Kun 2 ud af 27 lande planlægger en særlig natur- og miljøindsats som følge af ophøret med brak. Det gælder England og Finland. I England overvejes en ordning med frivillig miljøindsatser blandt landmændene kombineret med øget vejledning og tilskyndelse til etablering af randzoner langs søer og vandløb.

Alt i alt er en særlig brak-indsats i de øvrige EU-lande meget beskeden – for ikke at sige nærmest ikke-eksisterende.

Udover en eventuel direkte indsats i forhold til ophøret af brak-forpligtelsen er der næppe tvivl om, at de andre EU-lande – som Danmark – ser på miljø- og naturindsatsen i den sammenhæng, der især er i forhold til gennemførelsen af de store miljø- og naturdirektiver, primært vandrammedirektivet.

EU-kommissionen har netop afholdt sin årlige konference om status for gennemførelsen af vandrammedirektivet i medlemslandene.

Konferencen viste primært, at udfordringerne for at opnå et godt vandmiljø er meget forskellige. I de sydeuropæiske lande er der for eksempel store udfordringer i forhold til at reducere kunstvanding, som medfører udtørring af floder og dermed forringer vandmiljøet. I lande med meget vandkraft, handler det i høj grad om at sikre fri faunapassage ved kraftværker og dæmninger. Og så er udfordringerne selvfølgelig meget forskellige mellem lande med intensivt landbrug som Danmark og lande med ekstensivt landbrug som for eksempel Grækenland. Det vil med andre ord sige, at det som udgangspunkt er svært at sammenligne indsatsen på tværs af EU-landene.

Forhandlinger om Grøn Vækst

Som bekendt er vi ved at nærme os resultatet. Regeringen vil indkalde til politiske forhandlinger om gennemførelsen af Grøn Vækst-udspillet.

Regeringen vil iværksætte Grøn Vækst-initiativerne så hurtigt, som det er praktisk muligt. Jeg forventer derfor, at en række af initiativerne vil medføre forslag til lovændringer i efterårssamlingen 2009.